
ARXIU

Destí i història (Conferència del cercle «Germania». Primavera de 1862)¹

Friedrich Nietzsche

Si poguéssim contemplar amb una mirada lliure i sense prejudicis la doctrina cristiana i la història de l'església, ens veuríem obligats a expressar algunes opinions oposades a les idees generals. Però, atès que des dels primers dies de vida estem sotmesos al jou del costum i dels prejudicis, dificultats en el nostre desenvolupament natural i condicionats en la formació del nostre temperament per les impressions de la nostra infantesa, creiem que hem de considerar gairebé com un delictes el fet d'escollir un punt de vista més lliure, que ens permetés emetre un veredictes imparcial i adequat al nostre temps sobre la religió i el cristianisme.

Un intent com aquest no és l'obra d'algunes setmanes, sinó l'obra d'una vida.

Ja que, com es podria destruir l'autoritat de dos mil·lennis, el fiançament dels homes més ingeniosos de tots els temps, mitjançant els resultats de cabòries juvenils, com podria un sobreposar-se mitjançant fantasies i idees immadures a tots els dolors i tot allò beneït pel progrés d'una religió profundament arrelada en la història del món?

És una perfecta gosadia voler resoldre els problemes filosòfics, sobre els quals han lluitat les opinions durant alguns mil·lennis: enderrocar les opinions que han elevat, seguint la creença dels homes més enginyosos, els éssers humans a la categoria de veritables éssers humans: unificar les ciències de la naturalesa i la filosofia, sense conèixer ni tan sols els esdeveniments bàsics d'ambdues:

1. Traducció de Daniel Gamper.

El text original d'aquesta traducció («Fatum und Geschichte») es troba a l'edició Musarion de les obres completes de Nietzsche, al primer volum corresponent als escrits de joventut entre els anys 1858 i 1868 (p. 60-66). Està prevista la publicació d'aquests textos de l'època de Pforta en els volums de propera aparició de l'edició «definitiva» dels textos de Nietzsche iniciada per Giorgio Colli i Mazzino Montinari.

Friedrich Nietzsche (1844-1900) redactà aquest text i l'envià als seus amics de Naumburg Wilhelm Pinder i Gustav Krug com una aportació més al cercle «Germania», associació creada dos anys abans pels tres joves estudiants i destinada al cultiu de la literatura, la filosofia i la música.

finalment, establir un sistema d'allò real a partir de les ciències de la naturalesa i la història, quan la unitat de la història mundial i els fonaments principals encara no s'han manifestat a l'esperit.

Atrevir-se a navegar en el mar dels dubtes sense brúixola ni timoner és una bogeria i una perdició per a caps immadurs; la majoria naufraguen a la tempesta, només uns quants descobreixen noves terres. Al mig de l'incommensurable oceà d'idees s'anhela la terra ferma: quantes vegades no s'apoderà de mi durant estèrils especulacions l'anhel d'història i de ciència!

Història i ciència de la naturalesa, els productes meravellosos de tot el nostre passat, els heralds del nostre futur; només aquestes són les bases segures sobre les quals podem edificar la torre de les nostres especulacions.

Quantes vegades no se m'aparegué tota la nostra filosofia passada com una torre babilònica; la finalitat de tots els grans esforços és elevar-se cap al cel; és gairebé el mateix que el regne del cel a la terra. El desconsolador resultat és una infinita confusió de les idees del poble, però encara s'apropen grans revolucions, un cop el poble hagi entès que la totalitat del cristianisme es basa en supòsits; l'existència de Déu, la immortalitat, l'autoritat de la Bíblia, la inspiració i d'altres seran sempre un problema. He intentat negar-ho tot: oh! Que fàcil és destruir!, però construir... I fins i tot destruir sembla més fàcil del que realment és; els nostres interessos estan tan condicionats per les impressions de la nostra infantesa, les influències dels nostres pares i la nostra educació, que aquests prejudicis profundament arrelats no es deixen arrencar tan fàcilment mitjançant la raó o la simple voluntat. La força del costum, la fretura d'alguna cosa més elevada, el trencament amb allò que existeix, la desaparició de totes les formes de societat, el dubte sobre si la humanitat s'ha deixat guiar de manera errònia durant dos mil anys per una imatge enganyosa, el sentiment de la pròpia gosadia i bogeria: tot això lluita una lluita indecisa, fins que finalment experiències doloroses i esdeveniments tristos retornen el nostre cor a les antigues creences infantils. Però observar la impressió que aquest dubte provoca en l'ànim, això ha de ser per a l'individu una aportació a la seva pròpia història cultural. També, però, alguna cosa resta; no és pensable que sigui d'una altra manera. Un resultat de totes aquestes especulacions, alguna cosa que no ha de ser un saber, que també pot ser una creença; alguna cosa que de vegades també provoca o sotmet un sentiment moral.

Igual que el costum és present com el resultat d'un temps, d'un poble, d'una direcció de l'esperit, la moral és el resultat del progrés general de la humanitat. És la suma de totes les veritats pel nostre món; és possible que en el món infinit la moral no signifiqui res més que el fet de ser el resultat d'una direcció espiritual al nostre món: és possible que a partir dels resultats de la veritat a cada món es desenvolupi de nou una veritat universal! Amb prou feines sabem si la mateixa humanitat no és un estadi, un període de l'universal, de l'esdevenidor, si no és una aparició arbitrària de Déu. No és potser l'ésser humà només el progrés de la pedra mitjançant la planta, l'animal? S'hauria arribat ja aquí a la seva perfecció, no hi hauria aquí també història? Té final aquest esdeveniment? Quins són els ressorts d'aquest gran rellotge? Estan ocults, però

són els mateixos en el gran rellotge que anomenem història. L'esfera del rellotge són els esdeveniments. L'agulla avança cada hora i torna a començar de nou el seu camí després de les dotze; clareja un nou període del món.

I no es podria prendre com a ressort d'aquest rellotge la humanitat immanent? (D'aquesta manera es trobaria una mediació entre les dues perspectives.) O és que el tot és dirigit per consideracions i plans més elevats? És l'ésser humà només un mitjà o és un fi?

Per a nosaltres hi ha fi, per a nosaltres hi ha canvi, per a nosaltres hi ha èpoques i períodes. Com podriem també nosaltres veure plans més elevats? Només veiem com a partir de la mateixa font, a partir de la humanitat, sota les mateixes impressions externes es formen idees; com adquireixen vida i forma; com esdevenen bé comú de tots, consciència, sentit del deure; com l'instint de producció etern les transforma en material per a noves idees, com donen forma a la vida, regeixen la història; com s'enfronten entre elles i com sorgeixen d'aquesta mescla noves formes. Una lluita i oscil·lació dels corrents més variats, amb flux i reflux, dirigits cap els oceans eterns.

Tot es mou entorn de tot en cercles enormes que s'engrandeixen sense fi; l'ésser humà és un dels cercles més propers al centre. Si vol mesurar les oscil·lacions dels cercles exteriors, ha d'abstreure de si mateix i dels cercles més propers cap a d'altres més llunyans. Aquests més propers són la història dels pobles, de la societat i de la humanitat. Buscar el centre comú de totes les oscil·lacions, el centre infinitament petit, és la tasca de les ciències de la naturalesa; ara reconeixem, ja que l'ésser humà cerca el centre al mateix temps en ell mateix i per ell, quina significació única han de tenir la història i les ciències de la naturalesa per a nosaltres.

Quan l'home és arrossegat pels cercles de la història del món sorgeix la lluita entre la voluntat de l'individu i la voluntat comuna; aquí se suggereix el problema infinitament important, la qüestió sobre les obligacions de l'individu envers el poble, del poble envers la humanitat, de la humanitat envers el món; aquí també la relació fonamental entre destí i història.

Els éssers humans no poden concebre la història en el seu sentit més elevat; però el gran historiador, igual que el gran filòsof, esdevé profeta; atès que ambdós absteuen dels cercles interiors cap als exteriors. Però encara no s'ha establert la posició del destí; observem de nou la vida humana per tal de reconèixer els seus drets, és a dir, per reconèixer-la en la seva totalitat.

Què determina la nostra felicitat en la vida? Hem d'agrair els esdeveniments, que ens arrosseguen amb el seu terbolí? O es tracta més aviat del nostre temperament juntament amb la tonalitat colorística de tots els esdeveniments? No ens apareix tot al mirall de la nostra pròpia personalitat? I no aporten els esdeveniments només la tonalitat del nostre destí, mentre la força o la debilitat amb la qual ens afecta depèn únicament del nostre temperament? Pregunta-li als metges més enginyosos, diu Emerson, quina quantitat de temperament és decisiva i què és allò que el temperament no pot mai decidir?

Però el nostre temperament no és res més que el nostre estat d'ànim, sobre el qual s'han imprès les sensacions de les nostres condicions i esdeveniments.

Què és el que fa que l'ànima de tants homes amb poder es rebaixi al nivell del comú i que dificulta tant l'elevació de les idees? L'estructura fatalista del crani o de la columna vertebral, el rang i la naturalesa dels seus pares, allò quotidià a les seves relacions, allò comú al seu entorn, fins i tot la monotonia de la seva llar. Hem estat influïts sense posseir en nosaltres el poder de reacció, sense ni tan sols reconèixer que estem influïts. És un sentiment dolorós haver lliurat la pròpia independència en una recepció inconscient d'impressions externes, haver esclafat les capacitats de l'ànima sota el poder del costum i haver deixat brollar contra la pròpia voluntat llavors de confusió a l'ànima.

Tot això, ho retrobem en gran manera a la història dels pobles. Molts pobles, marcats pels mateixos esdeveniments, han estat influïts de les maneres més diverses.

Per això, no és res més que mostra d'estretor de mires el fet de voler imposar mitjançant estereotips a tota la humanitat qualsevol forma especial de l'estat o de la societat; totes les idees socials i comunistes pateixen d'aquest error. Això és degut al fet que l'home no és mai el mateix; però tan aviat com fos possible enderrocar amb l'ajut d'una voluntat ferma la totalitat del passat del món, llavors ens posàriem nosaltres en la sèrie dels déus independents i aleshores la història del món no seria res més que l'oblit oníric de nosaltres mateixos; cau el teló i l'home es retroba com un nen jugant amb mons, com un nen que es desperta amb l'albada i que s'esborra tot rient els malsons del front.

La voluntat lliure apareix com allò alliberat, arbitrari; és allò infinitament lliure, errabund, l'esperit. Però el destí és una necessitat, en cas que no pensem que és millor creure que la història del món és un somni de bojós, els dolors de la humanitat, imaginacions i nosaltres mateixos, les joguines de la nostra fantasia. El destí és la força infinita de la resistència contra la voluntat lliure; una voluntat lliure sense destí és tan impensable com l'esperit sense el real, el bo sense el mal. Ja que és l'oposat el que crea la propietat.

El destí predica sempre la màxima: «Els esdeveniments són els que determinen els esdeveniments». Si aquesta fos l'única màxima vertadera, llavors l'ésser humà seria una joguina de fosques forces, no seria responsable de les seves errades, seria totalment lliure de les distincions morals, un membre necessari en una cadena. És feliç quan no veu la seva situació, si no batega convulsivament en els lligaments que l'emboliquen, quan no prova amb un desig foll d'embolicar el món i el seu mecanisme.

Potser és semblant a com de la substància més minsa sorgeix l'esperit o de la condició més subtil del mal, el bé; de la potència més gran del destí, la voluntat lliure. Aleshores la història del món és la història de la matèria, si es pren aquesta en el sentit més ampli de la paraula. Ja que s'han de donar principis més elevats, davant dels quals totes les distincions es dissolen en una harmonia més gran, davant dels quals tot és procés, graduació, tot afluïx en un ocea monstruós, on tots els ressorts del procés del món es retroben, s'uneixen, es fusionen, tot u.